

Johan Nordahl Bruns

Prædiken

paa

Nyt=Åars Dag 1786,

i Anledning

af Collecten for Island.

Salges for 4 Skilling til Collectens Beste.

BERGEN, 1786.

Trykt i Hans Kongl. Majests. privilegerede Bogtrykkerie,
hos Kasmus S. Dahl.

Da Herren ikke frelser dig/ hvor-
fra skal jeg skaffe dig Frelse? af
Laden? eller af Diin=Persen? Saa be-
skriver een af Jordens Mægtige sin Usmagt,
2 Kongernes 6, 27. Det var Joram, A-
chabs Son, Israels Konge, som talte disse
Ord, da han befandt sig i sin Hovedstad Sa-
maria, belejret af Syrerne. Længe kunde
Staden forsvaret sig mod Beleyring; men
der er en Fiende, som bestiger alle Muure,
som gaaer ind ad lukte Dørre, som sæl-
der Stærke og Svage, og hiemsøger allerhelst de
Beleyrede. Det er Hungeren jeg meener:
Den er en af Dødens ubarmhertigste Handt-
langere: Den leger med sit Bytte, og vla-
ger langsom: Den anmelder sig ikke strax
med Smerte, som Pesten: Den affkiær ikke
Livets Traad i et Dyeblisk, som Krigen: Den
lader Mennesket i sin roelige Hytte med fuld
Helbred og sundt Overlæg sidde og see, hvor-
ledes han vansmagter, og føle den seendrag-
tige Døds heele Gruesomhed. Denne Plage
havde opfyldt Samaria med Suk og Sora,
med Jammertklager og uakværdigste Syner,
og jeg veed ikke hvad den har forud for enhver
anden Plage, for Krigenes Boldsomhed, for
Slyg

Sygdoms Raserie, der gjør Mennesket saa tilbøvelig til fortvilede, til unaturlige Foretagender. Herpaa gaves i den beleyrede Stad græffelige Exempler: En Moders Omhed for sit Foster regner jeg blandt de stærkeste Naturdrifter: Man seer de svageste Modre tappre, naar det gielder om, at forsvare deres Fosters Liv, og dog saae man dem i Samaria, drevne af Hunger, at myrde Sønnen, og, det er gyseligt at nævne, af disse Ulykkelige at bereede sig et bedrøveligt Maaltid. Det er en saadan, i sin Ulyksalighed gruesom Moder, der seer Kong Joram gaaende paa Muuren og raaber: Frels min Herre Konge! Det er dertil Kongen svarer: Da Hæren ikke frelser dig, hvorfra skal jeg skaffe dig Frelse? af Løden? eller af Viinderten? Altsaa vare disse ogsaa allerede tomme. Altsaa var der ingen Joseph, som i feede Aar havde forsynet Magazinerne med de mæyre, altsaa var der intet Forraad, end ikke i Kongens Gaard. Vi prise Jordens Fyrster lykkelige, fordi virkelig Trang kommer sidst til dem; men, naar den og kommer saa vidt, naar Nød bliver almindelig, saa strømmer den ind til dem fra alle Kanter. Har Fyrsten faderligt Hierte, da føler han alles Nød, naar enhver anden kun føler sin egen. Hvor Joram gik, saae han en Død el-

ler en Døende, en Grædende eller Fortvilet,
 en Moder, overvundet af Sorg, fordi hun
 ikke kunde møtte hungrende Børn, eller en
 endnu græffeligere, som beviste i Stjernen,
 hvad man neppe skulde ansee mueligt, at en
 Qvinde kunde glemme sit diende Barn,
 at hun ikke forbarmer sig over sin leven-
 de Søn/ Es. 49, 15. En Fyrste, omrin-
 get af saa mange Glændigheder, er høyligen
 at beklage; Han seer ogsaa nu, at han selv
 kun er et Menneskes Barn, hos hvilket
 er ingen Frelse, Ps. 146, 3. I lykkeligere
 Tider ere de mægtige Guder paa Jorden,
 da kunne de aabne Hospitaler for Syge, For-
 raads Huuse for Hungrende, og skaffe den
 Fortrængte Ret. Men i Tider, som disse,
 var der intet, hverken i Lade eller Biin-
 Verse. I lykkelige Tider, satte GUD Fyr-
 sterne i sit Sted, til at udbrede Lyksalighed;
 Men naar Plagen bliver almindelig, maa
 Fyrsterne sætte GUD i deres Sted, og sige
 med Joram: Da HERren ikke frelser dig,
 hvorfra skal jeg skaffe dig Frelse?

Saa vidt, andægtige Tilhørere! var Nø-
 den kommet i det Aandelige. Bore Stales
 Forløsning kostede saa meget, at den maat-
 te ophørt evindeligt, da saae GUD af Him-
 melen til Jorden, at høre Fangernes Suk,
 og at løse Dødens Børn. Saa elskede GUD
 Verden

Verden, at han gav sin eenbaarne Søn. Det er denne hans eenbaarne Søns Navne-
Dag, vi paa denne Aarets første Dag holde høytidelig. Det var paa denne Dag, han fik det Navn JEsus. Det er det Navn JEsus, som bemærker en Frelser, og viser baade hvad han skulde gjøre, og hvad vi kunde haabe, og i den Anledning skal min Hoved-Materie være: At det er vanskeligt, men herligt tillige, at være Frelser, hvor Nød er almindelig.

I) Vanskeligheden vil jeg beskrive i min Tales første Deel, og der anmærke, A at enhver Nød, som er almindelig, gjør det vanskeligt at frelse; Men B at ikke enhver almindelig Nød gjør det lige vanskeligt. A Nødens Almindelighed er vist en Hovedsag. Det er en ligesaa be-
fæstet som bekiendt Sandhed, at mange kunne hjælpe een, men sielden een mange. Dog kommer det meget an paa, hvad vi forstaae ved Almindelighed, og hvor vidt den strækker sig. Blagen almindelig i en heel Bye, saa kand stundom andre og flere Byer, saa kand det heele Land biedrage til Frelse. Blagen almindelig over et gandske Rige, saa er Frelsen vanskeligere, om ikke umuelig, dog kunde det Tilfælde være, at Naboe-Riger til-

bragte det plagede Land, om ikke fuldkommen Frelse, dog kiendelig Husvælelse i Nød. Plagen almindelig over den gaadste Berden, saadan som den skal vorde paa den yderste Dag, da den gaadste Natur skal blive som en eeneste plaget Person, da Jorden, vor store Moder, skal omkomme under sine Fødsels-Smerter, da Folkene paa Jorden, som endnu leve, skulle blive bange til Mistrosthed, da skal ingen kunde frelse; Men den Nød, som Jesus kom at frelse os fra, var endnu almindeligere. Alle Menneſter vare trængende, Herren og Tieneren, Kongen og Slaven, Jøder og Hedninger, ja ikke allene den nu levende Jorderiges gaadste Slægt; men alle Slægter, fra Adam af indtil Christi Dage, have trængt, alle Slægter, fra Christi Dage til Berdens Ende, skulde trængte til denne Frelse. Intet personligt Fortrin skulde giøre nogen Undtagelse fra Regelen: Propheten Elias og Røveren paa Korset trængte begge til Jesu Frelse, og ingen af dem kunde frelse sig selv. Hvor vanskelig altsaa Frelsen, hvor Nøden var saa almindelig, ingen, som ikke syndede, ingen, som af sig selv var reen og hellia: Os fattedes alle den Roes, som vi skulle have i Guld! Og nu, hvilket Forhold! kun een, som skulle frelse saa mange; alle vore Misgjærninger skulle møde ham, alle

alle vore Fiender, og han skulde træde Perse-
Karret allene, og ingen af Folket hielpe ham;
Men B enhver almindelig Plage er dog
ikke lige vanskelig at raade Bod paa.

Krig er en almindelig Plage for et heelt
Land, men et heelt Land foreener og sine
Kræfter til Modstand, og denne Samdræg-
tighed frembringer ikke sielden almindelig
Frelse. Ja stundom har een eeneste behiertet
eller klog Mand frelst mange Tusinde. Me-
get vanskeligere er Frelsen, naar Hunger bli-
ver almindelig. Folkemængden, langt fra
at besterme mod denne Plage, forsøger den
hastigere, og hvo kand sige til Steenene, at
de blive Brød. Sygdom og Pest vandrer i
Hungerens Fodspor, den Sterke døer ved
den Svages Side, og den eene Broder kand
ikke opvarte den anden, ikke desmindre er
dog baade Brød og Lægedom Ting som fin-
des paa Jorden. Er der Hunger i Canaan,
saa kand Kornet være til fals i Egypten. Er
der intet i Jorams Lade eller Bin-Perse,
der er strax uden for Samariæ Muure, i Sy-
rernes velsforshnede Leyr, Føde-Bahrer i stor
Overflodighed. Men at faae Udgang til dem
er vanskelig, men for Gud er det ikke allene
mueligt, men det koster ham endog kun et
Blink, at forfærde den mægtigste Leyr. Men
hvorledes endog Gud selv skulde kunde afhjel-

ve Syndens Nød, det indsaae intet Menne-
 ske paa Jorden, ingen Engel i Himmelen.
 Havde vor Verden allene været en Orken,
 og Mennesker en nødlidende Familie, som
 græd for Brød: Var Jorden allene en Græ-
 dedal, fuld af sørgende Enker, faderløse Børn,
 fattige Forladte, eller et Lazaret fuldt af
 Berkbrudne, Spedalske, Blinde, saa kun-
 de vi lættelig fatte, hvorledes Barmhertig-
 hedernes Fader og Trostens GUD kunde sun-
 det i sit Rigdoms Dyb nok, og meer end
 nok, for at husvare enhver efter sin Trang.
 Men nu vrinlede Jorden af Syndere, den
 eene Last raabte mod den anden. Menneskens
 Hierters Tankers Baafund var alleneeste ond
 hver Dag, de beste maatte klage med Pro-
 pheten: Vi, vi føere alle vild som Faa-
 rene, vi vendte os hver til sin Vey, Es. 53.
 GUD er hellig og retfærdig, og en fortærende
 Ild mod Synden, og Dommen var falden,
 og Adams Slægt var Dødsens Børn. Nu
 var ingen Engel mægtig nok til at frelse; in-
 tet endeligt indfrænknet Væsen kunde frem-
 bringe uendelig Føldestaisrelse: Da sendte
 GUD sin Son fød af en Qvinde, Loven
 underdanig. Men det som er vanskeligt
 for een, er det derfor ikke for en anden.
 Maaskee fulde Frelseren fuldkomme vore
 Siæles Forløsning, saa læt, som Samson
 kunde

Kunde løfte Timnaths Borte? Men hans Stiel
skulle bedrøves indtil Døden. Han faaer det
Navn Iesus i Dag, ikke uden Smerte, ikke
uden Blods Udgydelse, men det var kun
Smerternes Begyndelse, det var kun den
første Indvielse til de Smertes, som skulde
være vor Lægedom, den Død, som skulde
være vort Liv. Men der ere beqvemmere
Anledninger end denne Dag til at tale vidt-
løftig, om hvad det kostede, hvor besværligt
det var inden han fik opfyldt den heele Be-
mærkelse, det blodige Kald, som var ind-
sluttet i Iesu Navn, med saa Ord vil jeg
sige det alt: I ere dyrekøbte, I Cor. 6.
Jeg haster til min Tales anden Deel, for
kortelig at viise

2) Hvor herligt det er at frelse,
naar Nød er almindelig. Herligt A
baade for de Frelste B og Frelseren.
Saaer et Rige Fred, saa glædes i samme
Øyeblik mange 1000de, og Landets Saar
helbredes, og almindelig Ulyksalighed begyn-
der at udbrede sig. Forvandles Hungers
Nød til Overflødighed, da smager man Brø-
det og skønner paa dets Værd. Men hvad
er det dog mod denne Frelse Iesus frembrag-
te? Hvilket Gode var saa almindeligt, saa
tilstrækkeligt? Hvilket Gode har nogensinde
X 5 stort

giort saa mange Hjerter glade? Hvilken Glæde meere reen og uskyldig, meere himmelsk og opløstende, end denne? Her var alt i Dag in nomine omen i Navnet et Barsels Segn. Tidens Fylde var kommen, man ventede nu overalt Messias; naar man nu hørte der var en Søn fød i Bethlehem af Davids Stamme, og denne kaldes efter Engelens Befalning Jesus, en Frelser, saa maatte Glæden igiennemtrænge hver Siel, som ventede Israels Trost. Vi have derfor dette værdige Udtryk i en af vore gudelige Sange:

O! det søde Jesu Navn,
 Min Forløsnings Morgenrøde,
 Paradiisets første Grøde,
 Vange Sieles Hvilestavn.

Bel var Frelsen dermed ikke fuldkommet, at Messias i Omfiærelsen fik det Navn Jesus; men naar han fik bevist med Lidelser, Dod og Opstandelse for Gud og Menneſker, for Engle og Dæmle, med hvad Ære han bar dette Navn, saa blev først Frelsen, og saa blev Glæden almindelig, saa blev dette Navn som en udøst Salve; Herrens Forløste nævnte Navnet, og nævnte tillige deres Saligheds Haab, deres Trost i Nød, deres Skiold mod Fienden. Oversatte fra Mørket til Lyset, fra Satans Magt til Gud, bekræve de deres Hjerter Fryd i glade Lovsange

sange, og dette var deres Omqvæd: Der er intet andet Navn givet Menneskene, hvori de skulde blive salige; Men det er herligt, endog for B Frelseren, at have frelst mange. Det er en Glæde, Guld værdig; ikke at tale om, at man glædes ved, lykkelig at have fuldendt en Sierning, som har kostet os megen Møne, derfor udtrykker Propheten sig saaledes om Jesu Frelse: Naar han haver givet sit Liv til et Skyldoffer, skal han see Sæd og forlænge sine Dage, og Hærens Behagelighed skal lykkes ved hans Haand. Fordie hans Siel haver arbejdet, skal han see det og mættes, Es. 53. Ja, mine Venner! det er indtil denne Dag vor Frelser behageligt, jo flere der ville imodtage hans Frelse, og i en sand Troe tilegne sig den. Indtil denne Dag heeder det: Saa mange som ham annammede, dem haver han givet Magt til at vorde Guds Børn, de som troe paa hans Navn. Indtil paa denne Dag lader han vrådike i sit Navn Omvendelse og Syndernes Forladelse, og drager Omsorg for, at den af ham frembragte Frelse maa blive saa almindelig, som den i sig selv er tilstrækkelig for alle.

I Jesu Navn begynde vi da og atter i Dag et nyt Aar, med at takke for den fuldkomne og almindelige Forløsning og Frelse, som er skeed ved Jesum Christum. Vi erkiende og med Taknemmelighed den Guds Faderlige Beskiærmelse over vore Riger og Lande, og i sær over denne Bye. Nok veed jeg, at dette Aar ikke har været det meest blomstrende for vor Handel, nok har jeg mærket Fattigdoms Tilvæxt, og jeg kiender dem, som Korsk og Sienvordighed i det afvigte Aar dybt har nedboyet; Men ingen Plage har hiemsøgt os, som vi kunde kalde almindelig. Ikke Krig, ikke Pest, ikke Hunger, ikke Ilds Baade, og ingen frygtelig Natur-Begivenhed. En Storm, som var meere truende end skadelig, som vel bedrøvede nogle, men langt fra ikke anrettede nogen almindelig Ødelæggelse. Og nu, hvad ere vi bedre end andre? Og mon vi ikke viide, at den Almægtige har langt andre Ødelæggelsens Staalder at udøse, naar han vil revse?

Jeg er i Dag befalet at tale for Nødlidende, og en Collect skal i denne Uge ombæres i Meenigheden: Længere Nord og under en meget koldere Himmel-Egn end vores, boer et kiæft og værdigt Folk, gamle og ægte Nørdmænd i den egentligste Forstand, og vore Brødre, længe førend de Danske bleve det.

det. Det er Islænderne jeg taler om. Mø-
dent Korn voxer ikke paa deres Ager. Fiske-
riet, Jagten, Faar- og Qvæg- = Avling ere
deres fornemste Nærings Bey. De mangle
mangfoldige Herligheder, som vi nyde, og de
besidde kun een forud for os, som mange tor-
de være daarlige nok til ikke at misunde dem.
Larvelighed meener jeg, og Nøysomhed.
De tælle ikke saa mange selvgjorte og indbild-
te Fornødenheder, som vi. Meere haardsføre
kalde de sig ikke trængende, uden naar de
mangle Klæder og Føde. Vi maa dog ikke,
efter denne Beskrivelse, ansee dem for et raat
og vildt Folk; Ney! de have næsten til en-
hver Tid haft lærde Mænd, som de kunde
sætte ved Siden af vore beste, og vi have Is-
lændere at takke for, at vi kiende vort eget
Fædrenelands gamle Historie. Dette Folk,
mine Benner! er bleven hiemsøgt med svære
Plager. De saae deres Land ryste som et
Uspælv, og naar den troefaste Jord under
vore Fødder beghynder at bevæges som Dyn-
ninger paa Havet, saa er det Tid for det usle
Menneske, at see op til Himlene om Frelse.
Naar Bierge briste og Afgrunden udgiver
sin Røst, naar den underjordiske Ild bryder
ud, og Strømme af smeltede Steenarter
rinde hen over alle Mark, da er det en fryg-
telig Syndflod. Kulden er Folkets Element,
men

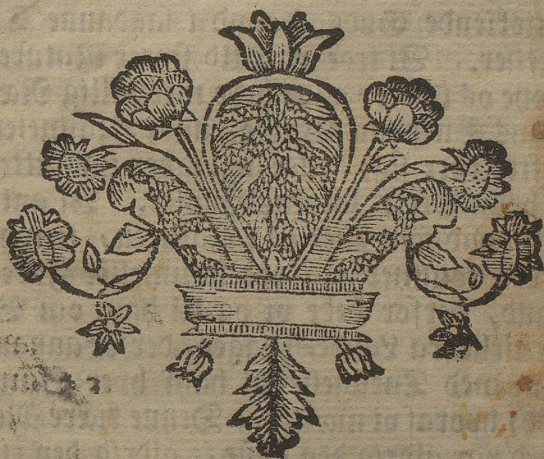
men hvilken gruesom Fiende fandt de nu ikke i den ødelæggende Jord-Brand? Vi lugtede her Røgen allene, og bleve syge, som en Saage udbredde den sig, og endskjønt dens lange Rejse paa de nordlige Vindes Vinger maa have fiendelig formindsket Giften, faldt den dog her paa Blade og Urter, og alting visnede. Hvad Under da, at Islands Enge og Dale bleve gandske ufrugtbare for Qvæget, Qvæget ubrugbart for Menneffene, og Menneffene angrebne af Hunger, Sygdom og Død. Her ere i afvigte Aar i Bergens Bye døde 621, det er meget, men dersom her havde været i et Aar 4000 døde, saa var det endnu kun Forholdsmæssig mod deres Antal som døde i Island 1784. De overblevne fik fra deres og vores Landsfader Undsætning tilsendt ved Skibe; men hvad var det iblandt saa mange? Kongen maatte næsten sige til dem, som Joram i Samaria: Da Herren ikke frelser dig, hvorfra skal jeg skaffe dig Frelse? Kiereste Venner! et Sammenkud af mange Land udgiøre noget flækkeligt. Fader os i det mindre ligne vor Frelser, og agte det herligt at frelse, naar Nød ere almindelig. Her er dog i vor Bye i dette Aar vist nok ikke en eeneste død af Hunger, og hvad har den Uflesste iblandt os at Plage over, mod dette arme plagede Folk?
 Hvad,

Hvad, om Raden ogsaa kom til os? Den samme Jld, som brød ud der, bruser tilførelig under vore Fødder, og vore 7 Bierge ere ikke tilstrækkelige Byrder for at underkue den, naar Naturens Herre fandt for godt at straffe. Vi formaste os ikke til at randsage Guds Domme. Vi troe ingenlunde, at disse vore ynkværdige Brødre have syndet fremfor os, snarere troe vi det modsatte. Ikke heller troe vi at der skeede noget Mirakel i Island; Men vi frabede os den Visdom, at miskiende Guds Haand i saadanne Tildragelser. Vi troe at Gud styrer Naturen, vi bøye os i Støv og tilbede med hellig Rædsel hans Guddoms Bælde, naar Himmelens Kræfter røre sig, eller naar den indsluttede Jld brunner i Jordens Huuler. Vi antage alt hvad som skeer os i Naturen, som noget der kommer fra vor himmelske Faders Haand, derfor bede vi og til ham om Beskiærmelse fra Lande-Plager, derfor annamme vi med Taksigelse til ham hver Smule Brød, hvoraf vi nættes. Denne kære Mee-nighed var aldrig den sidste, aldrig den ringeste i Kierligheds Stjerninger, og den vil vist give med Glæde en Nytaars Gave til disse i høieste Grad trængende Med-Christne og Landsmænd. Medens vi give, see vi det begyndte Nar i Mode, tænke paa Island og
fulke

sukke til Gud: Hæere! Straf os ikke i din
 Drede, og tugt os ikke i Grumhed. See
 ikke til vore Synder, men til din Søn, som
 leed for dem. Giv Fred i Landet, Grøde
 af Jorden, af Havet Belsignelse. I Jesu
 Navn og for Jesu Skyld bede vi til sidst i
 en Sum: Frels os fra det Onde,
 A M E N.

35010